

Religiozna lirika Nikole Nalješkovića

Jurić, Mia

Undergraduate thesis / Završni rad

2012

Degree Grantor / Ustanova koja je dodijelila akademski / stručni stupanj: **Josip Juraj Strossmayer University of Osijek, Faculty of Humanities and Social Sciences / Sveučilište Josipa Jurja Strossmayera u Osijeku, Filozofski fakultet**

Permanent link / Trajna poveznica: <https://um.nsk.hr/um:nbn:hr:142:643303>

Rights / Prava: [In copyright](#)

Download date / Datum preuzimanja: **2021-08-04**

Repository / Repozitorij:

[FFOS-repository - Repository of the Faculty of Humanities and Social Sciences Osijek](#)

Sveučilište J. J. Strossmayera u Osijeku

Filozofski fakultet

Preddiplomski studij hrvatskoga jezika i književnosti

Mia Jurić

Religiozna lirika Nikole Nalješkovića

Završni rad

Mentor: dr. sc. Krešimir Šimić

Osijek, 2012.

Sadržaj

1. Uvod.....	1
2. Razrada.....	2
2. 1. Kontekstualizacija.....	2
2. 2. Analiza pobožnih pjesama.....	4
2. 2. 1. 1.	4
2. 2. 2. 2.	6
2. 2. 3. 3.	7
2. 2. 4. 4.	8
2. 2. 5. 5.	11
2. 2. 6. 6.	13
2. 2. 7. 7.	14
2. 2. 8. 8.	15
2. 2. 9. 9. Jedan mrtac ali kosti od mrca govore putniku	16
2. 2. 10. 11.	17
2. 2. 11. 12.	19
2. 2. 12. 13.	20
2. 2. 13. 14. Pjesan koja se poje u Veliki petak kada se adorava križ	21
2. 2. 14. 15.	22
3. Zaključak.....	24
4. Popis literature.....	25

Sažetak

Nikola Nalješković, pjesnik i komediograf, matematičar i astronom, rođen je u Dubrovniku početkom XVI. stoljeća. Ne postoje neposredni dokazi o tome koje je točno godine Nalješković rođen. Školovao se isključivo u Dubrovniku, a za svoje djelo *Dialogo spora la sfera del mondo*, koje pripada području matematike i astronomije, dobio je na dar srebrnu posudu s grbom Republike. Bio je plodan književnik. Pisao je ljubavne pjesme, poslanice, nadgrobnice, maskerate, „komedije“ i pobožne pjesme, koje su analizirane u radu. Naime, u radu su obrađeni religiozni elementi koji se pojavljuju u *Pjesnima bogoljubnim*. Nalješkovićev ciklus pobožnih pjesama sastoji se od petnaest pjesama. Osim prve uvodne pjesme, ciklus čini jedanaest molitveno-meditativnih pjesama, dvije marijanske i jedna pasionska narativno koncipirana. Adresati Nalješkovićeve pobožne lirike su gospođe (žene), krstjani ili narod (grešnici), Isus, Marija, križ i Bog. Pjesme su uglavnom pisane dvostruko rimovanim dvanaestercima, a samo dvije, osma i četrnaesta, napisane su u osmercima. Što se tiče forme pjesama, vidljivo je da su uglavnom stihične, a samo su dvije pjesme, osma i četrnaesta, strofične. Većina pjesama nema naslov, nego su samo numerirane. Iznimke su deveta i četrnaesta koje karakterizira postojanje naslova. Subjekt je u pjesničkim tekstovima uglavnom *Lirsko Nad-Ja*, ali nije rijetka ni pojava *Lirskoga Ja* koje se pojavljuje najčešće onda kada subjekt izražava kajanje zbog svojih grijeha. Središnja je tema *Pjesni bogoljubnih* Isusova muka. Potrebno je još istaknuti da u radu nije obrađena deseta pjesma. Razlog tomu je taj što neki autori tu pjesmu smatraju pasionskom poemom, a neki crkvenom dramom.

Ključne riječi: Nikola Nalješković, *Pjesni bogoljubne*, Isus, Marija

1. Uvod

U završnom će se radu obrađivati religiozni elementi koji se pojavljuju u Nalješkovićevim *Pjesnima bogoljubnim*. Temeljna literatura bit će *Nikola Nalješković, književna djela*¹ Amira Kapetanovića. Također, jedna od bitnijih literaturnih jedinica u ovom radu bit će i rad Dolores Grmače *Nalješkovićeve Pjesni bogoljubne u kontekstu pobožnosti bratovština*.

Nakon Uvoda uslijedit će Razrada koja se sastoji od nekoliko poglavlja. Prvo je Kontekstualizacija u kojemu će se autora i ciklus njegovih pobožnih pjesama pokušati smjestiti u prostor i vrijeme. Zatim će uslijediti poglavlje Analiza pobožnih pjesama u kojemu će se analizirati *Pjesni bogoljubne*. Svaka od pjesama koja će se analizirati nalaziti će se pod posebnim podpoglavljem. Na kraju rada dolazi zaključak i popis literature koja je služila za izradu ovoga rada.

¹ Potrebno je istaknuti da je priređivač Nalješkovićevih djela o svojoj knjizi rekao sljedeće: *Kao glavni izvor za priređivanje ovoga kritičkoga izdanja uzima se Šipanski rukopis, najstariji (vjerojatno iz XVII. st.) koji sadrži sve Nalješkovićeve književne tekstove. Čitav književni opus Nikole Nalješkovića ovim se kritičkim izdanjem prvi put objavljuje u jednoj knjizi.*

2. Razrada

2. 1. Kontekstualizacija

Pjesnik i komediograf, matematičar i astronom Nikola Nalješković Živon od suvremenika zvan Nale rođen je u Dubrovniku početkom XVI. stoljeća.² Nema neposrednih dokaza o tome koje je godine točno rođen Nalješković. (Kapetanović, 2005: 8) Rodio se u uglednoj trgovačkoj obitelji Stjepana i Katarine (rođ. Radaljević), koji su ženidbeni ugovor potpisali 1492. i vjenčali se 1496. godine.³ Nalješković je najstariji hrvatski komediograf čija je *Peta komedija* „arecitana“ već 1541. ili 1542. kada je Marin Držić u Sieni još glumio ljubavnika iz nepoznate renesansne komedije.⁴ Školovao se isključivo u Dubrovniku, ali to ne znači da mu je obrazovanje bilo oskudno što je vidljivo i u njegovim djelima u kojima pokazuje da osim talijanskoga jezika i književnosti poznaje i latinsku. (Franičević, 1983: 425) Nalješković se, osim književnošću, bavio matematikom i astronomijom o čemu svjedoči njegovo djelo *Dialogo spora la sfera del mondo* (Mleci, 1579.) koje je posvetio dubrovačkom senatu i za koje je dobio na dar srebrnu posudu s grbom Republike (prva poznata nagrada u hrvatskoj književnosti). (Kombol, 1961: 146) Pisao je sve do kraja života, ali ipak je umro kao siromah, o čemu svjedoči njegova oporuka u kojoj, osim srebrne posude s grbom Dubrovnika, astronomskih sprava i knjiga jedva, što i ostavlja. (Franičević, 1983: 425) Nikola Nalješković umro je 1587. godine i da se nije našao u sjeni dvojice izvornijih i mnogo slavnijih sugrađana kao što su Vetranović i Držić svakako bi imao bolje mjesto u povijesti hrvatske književnosti. (Franičević, 1974: 81)

Nalješković je bio plodan književnik. Njegov opus sastoji se od 181 pjesme ljubavnoga kanconijera, 37 poslanica, 4 nadgrobnice, 15 pobožnih pjesama, 12 maskerata i 7 „komedija“ (to jest: 4 pastore, 2 farse, 1 komedije). (Kapetanović, 2005: 12) Nadalje, lirika nikole Nalješkovića može se raščlaniti na sljedeće (pod)vrste: ljubavna (petrarkistička) lirika, pokladna lirika (maskerate), poslanice, prigodnice (nadgrobnice) i religiozna (duhovna) lirika. (Kapetanović, 2005: 12)

Nalješkovićeve pobožne pjesme književni povjesničari nisu hvalili, a i jako malo su o njima pisali. Mihovil Kombol tako ističe da najveći dio Nalješkovićeva književnoga stvaralaštva pripada mrtvim dijelovima hrvatske književnosti, počevši od pokladnih

² Franičević, Marin, *Povijest hrvatske renesansne književnosti*, Zagreb, Školska knjiga, 1983.

³ Kapetanović, Amir, *Nikola Nalješković, književna djela*, Zagreb, Matica hrvatska, 2005.

⁴ Franičević, Marin, *Pjesnici stoljeća*, Zagreb, Mladost, 1974.

pjesama do *Pjesni bogoljubnih*, koje su pune pobožnih i pokajničkih namjera, ali pjesnički hladnih. (Kombol, 1961: 147) Sličnoga je mišljenja i Marin Franičević koji smatra da su Nalješkovićeve bogoljubne pjesme napisane okretno i vješto, ali ne daju nikakvu novu kvalitetu njegovu opusu. (Franičević, 1983: 438) Nalješković je svoje *Pjesni bogoljubne* pisao vjerojatno u starijim godinama života. (Franičević, 1974: 81)

Za razliku od hrvatskih književnih povjesničara, Amir Kapetanović ipak je posvetio malo više pozornosti Nalješkovićevoj pobožnoj lirici. Nalješković se u pisanju religioznih stihova, koji promiču kršćanski moral, naslanja na tradiciju srednjovjekovne pobožne lirike i na suvremeno mu religiozno pjesništvo (npr. M. Marulić, M. Vetranović, N. Dimitrović), na izražavanje duhovnosti u okviru bratovštine (pripadao je bratovštini sv. Antun). (Kapetanović, 2005: 21) Petnaest pobožnih pjesama čini zasebnu zbirčicu, posebnu cjelinu unutar njegova književnoga opusa. Osim prve uvodne pjesme u njoj je jedanaest molitveno-meditativnih pjesama, dvije marijinske i jedna pasionska narativno koncipirana. (Kapetanović, 2005: 21) Adresati Nalješkovićeve pobožne lirike su gospođe (žene), krstjani ili narod (grešnici), Isus, Marija, Križ i Bog. (Kapetanović, 2005: 21) Nalješkovićev opus religiozne lirike sastoji se od sljedećih pjesama⁵:

1. *Gospođe poštene, danas je dan petak*
2. *Pozrite Isusa, krstjani, jedan čas*
3. *Plaćući u suze smjerno te ja molju*
4. *Nudjer me pogledaj, grešniče, na križu*
5. *Ako ste ikadar po svijetu vi hode*
6. *O, Majko Djevice, o, kćeri od Sina*
7. *Zdrav križu prisveti, zdrav sveti bil'ježe*
8. *O, prisveta i blažena*
9. *Jedan mrtac ali kosti od mrca govore putniku*
10. *Razmišljan'je Nikole Stjepka Nalješkovića Dubrovčanina vrhu muke Isukrstove⁶*
11. *Velika t' ljubav bi, moj slavni Jezuse*
12. *Tebi se klanjamo, Jezuse prisveti*
13. *Kad smislim hudobe i kada smislim ja*

⁵ Potrebno je istaknuti da u Kapetanovićevu kritičkom izdanju *Nikola Nalješković, književna djela*, Zagreb, Matica hrvatska, 2005. većina Nalješkovićevih pobožnih pjesama nema naslova, nego se samo nalaze pod rednim brojevima. Naslov imaju deveta, deseta i četrnaesta pjesma. Isto tako valja napomenuti da je u kazalu Kapetanovićeva izdanja svih ostalih dvanaest pjesama navedeno stihom kojim počinju.

⁶ Ova pjesma, bez obzira što je svrstana u pobožne pjesme, ne će ući u analizu budući da se prema nekim autorim radi o pasionskoj poemi (Šimić, 2010: 12), a prema nekim o crkvenim dramama u kojima prevladava nizanje događaja, raznih epizoda i fabularnih tijekova isključivo po kronološom redu (Grmača, 2005: 166)

14. *Pjesan koja se poje u Veliki petak kada se adorava križ*

15. *Je li tko ikadar odslužit mogao*

2. 2. Analiza pobožnih pjesama

Prije negoli se započne analiza Nalješkovićevih pobožnih pjesama potrebno je još istaknuti da je tema cijele zbirke razmišljanje nad mukom Krista i Marijinom, uz redovita upozorenja kršćanima i grešnicima da razmisle o svom životu, a pojedine pjesme završavaju molitvom za sretnu smrt i blaženi život u raj. (Grmača, 2005: 154) Nadalje, Grmača smatra da je upravo pasionskoj tematici adekvatan naslov *bogoljubne* jer je u središtu ljubav Božja, koja je označena simbolom križa, i poziv da se odgovori na tu *čudnu* ljubav, kako je Nalješković naziva. (Grmača, 2005: 154) Najčešći motivi Nalješkovićevih pobožnih pjesama su zajednička i opća mjesta, poput Kristove muke, rana Kristovih, obraćanja križu, prolaznosti svijeta, sukoba duše i tijela, suprotstavljenosti čovjekove grešnosti i Božje milosti, pokorničke skromnosti i pohvalav gospi, ispjevani molitvenim stilom s apostrofiranjem odziva na Kristovu žrtvu te pozivom na skrušenje i činjenje pokore. (Grmača, 2005: 158) Potrebno je još istaknuti da je Nalješković koristio dvostruko rimovane dvanaesterce, dok su samo dvije pjesme, osma i četrnaesta, napisane u osmercima.

2. 2. 1. I.

Ono što je najuočljivije kada se pogleda prva pjesma jest to da ona nema naslov, odnosno samo je numerirana. Užarević ističe kako se naslov stavlja nad tekst, a njegova značenja i funkcije u strukturi pjesme mogu biti različita: najavljuvanje teme, forma oslovljavanja, upućivanje na prostorno-vremenske koordinate, žanrovsku pripadnost pjesmi ili čak na stihotvornu formu. (Užarević, 1991: 53) Nepostojanje naslova, a samim time i funkcija i značenja naslova koje Užarević navodi, upućuje tekst na bavljenje samim sobom, a ne izvantekstualnom zbiljom.

Što se tiče forme pjesničkoga teksta može se uočiti kako je on stihičan, dakle, pjesnički tekst ne čine strofe nego dvadeset stihova.

Potrebno je nešto reći i o subjektu pjesničkoga teksta. Užarević kao dva kompozicijska faktora lirike navodi *Lirsko Ja* i *Lirsko Nad-Ja*. Na početku prve pjesme dominira *Lirsko Nad-Ja*, budući da ne postoji gramatički pokazatelji koji bi sugerirali postojanje *Lirskoga Ja*. Međutim, u sredini pjesme i pred kraj mogu se uočiti gramatički

pokazatelji *Lirskoga Ja*. Primjerice: *Molim vas da sada molite vi Boga (...)*. U navedenom stihu *Lirsko Ja* strukturno je izražena instanca, odnosno postoji gramatički pokazatelj, a to je glagol u prvoj osobi jednine u prezentu (*molim*).

Već se u početnim stihovima prve pjesme može uočiti jedan religiozni element, a to je spominjanje Muke petkom. Naime, riječ je o Isusovoj Muci koju je on podnio za grešne ljude. Subjekt poziva *gospođe poštene* da napuste svoje svjetovne misli i usredotoče se na Isusa i njegovu Muku, jer Isus nas je izbavio *hudobi iz ruku*. Veliki petak jest kršćanski spomedan Isusove Muke i smrti. Zajedno s Velikom četvrtkom i Velikom subotom čini Vazmeno trodnevlje. Na Veliki petak ne slavi se misno slavlje, nego vjernici dolaze u Crkvu razmišljajući o Isusovoj Muci. Nadalje, subjekt kaže da šalje gospođama pobožnu literaturu koja je namijenjena čitanju naglas u određenom krugu, odnosno čitanju pri kojem jedna osoba čita, a ostali slušaju što je vidljivo u petom i šestom stihu: *Ovo vi posilam da istom jedna vas / prolegat bude vam za mao jedan čas*. Subjekt ponovno spominje Muku koja nas je oslobodila od velike muke i postavila ondje gdje ćemo uvijek prebivati u slavi: (...) *tuj muku smišljate, koja nas slobodi / od muke velike i ka nas postavi / gdi ćemo uvijek pribivat u slavi*. Subjekt implicitno sugerira važnost Isusove Muke za svakog čovjeka, on ističe njezinu moć i snagu. Samim time subjekt sugerira i važnost Isusa za sve kršćane, kao i njegovu požrtvovnost, jer Isus je svoj život dao za nas grešne ljude.

Na samom kraju pjesničkoga teksta subjekt moli adresate, *gospođe poštene*, da mole za njega kako bi skoro došao u raj, a on njima želi dug život i *dobro umrijet* te na kraju vječni raj: *Molim vas da sada molite vi Boga / na svrhu da mi da skoro doć od toga, / ino vi neću rijet, Bog vi dug život daj / i dobro pak umrijet, a poslije vječni raj*. Navedeni stihovi sugeriraju nam pjesma završava konvencionalno, pozivom na molitvu. Također je uočljivo da je kompozicija pjesme uokvirena jer subjekt se i na početku i na kraju pjesme obraća *gospođama*. Kapetanović ističe da su, prema Bogišiću, Nalješkovićevi adresati, *gospođe poštene*, zapravo redovnice. (Kapetanović. 2005: 12)

Preostalo je još nešto reći i o temi pjesničkoga teksta. Tema je ono osnovno o čemu se govori u pjesničkome tekstu. (Solar, 2005: 46) Često je sadržana u naslovu, ali budući da pjesnički tekst ne sadrži naslov potrebno ju je uočiti u samom pjesničkom tekstu. Stoga se tema ove pjesme može odrediti kao subjektovo progovaranje o Velikom petku i Isusovoj mucu.

2. 2. 2. 2.

Drugu pjesmu također karakterizira nepostojanje naslova. Samo je numerirana kao i prethodna pjesma. Forma ove pjesme ista je kao i forma prve pjesme, dakle ova je pjesma stihična. Čine ju dvadeset i šest stihova.

Subjekt u ovoj pjesmi jest *Lirsko Nad-Ja*. Naime, subjekt nije strukturno izražena instanca, odnosno ne postoje gramatički pokazatelji *Lirskoga Ja*. Subjekt se obraća kršćanima i poziva ih da promatraju određene dijelove razapetoga Kristova tijela: *Viđ noge i ruke pribjene gdi stoje (...) Pozrite od drače korunu na glavi (...)*. Subjekt eksplicitno potiče adresate, u ovom slučaju kršćane, da promišljaju o Isusu. Budući da su prisutni imperativi, može se zaključiti da subjekt zapovjeda kršćanima da gledaju Isusa, ali samo s ciljem da im ukaže na važnost boli i patnje Isusove. Ne samo u navedenim stihovima nego i u cijelom prvom dijelu pjesme subjekt se obraća kršćanima, pozivajući ih na gledanje Isusova izmučena i nemoćna tijela. Subjekt eksplicitno nastoji potaći kršćane da promišljaju o tome koliko je Isusu učinio za njih i da shvate važnost njegove žrtve. Nadalje, subjekt ističe koliko su zapravo kršćani počašćeni time, koliko trebaju biti sretni što su kršćani: *Velik ti ovi dar krstjanom ovi bi, / rad naše ljubavi da ovaj smrt obra, / cić da nas postavi u vječna sva dobra*. Subjekt u navedenim stihovima eksplicitno ističe Isusovu požrtvovnost, njegovu dobrotu, ali i patnju jer Isus je odabrao takvu smrt da bi spasio kršćane i baš zbog toga kršćani trebaju biti sretni jer su kršćani, oni Isusu trebaju biti zahvalni za žrtvu koju je podnio zbog njih.

Sljedeći stihovi govore nam o postojanju *Lirskoga Ja* u pjesničkom tekstu: *Ja scijenim, nitkore takojzi milosti / odslužiti ne more ni u po zadosti*. Subjekt je strukturno izražena instanca, odnosno postoje gramatički pokazatelji *Lirskoga Ja*, a to je osobna zamjenica u prvom licu jednine (*ja*) i glagol u prezentu u prvom licu jednine (*scijenim*). Postoje dakle dva gramatička pokazatelja *Lirskoga Ja*, iako se i bez zamjenice može zaključiti da se radi o *Lirskome Ja*, ali koristeći i glagol i zamjenicu subjekt želi naglasiti bitnost svoga mišljenja. Iz toga se može zaključiti da subjekt svojim mišljenjem želi utjecati na adresate, odnosno na kršćane, želi im dati do znanja koliko je Isus milosrdan, što potvrđuju i sljedeći stihovi: *Cić toga sa svu moć daj haran budi svak / tko neće s dušom poč u vječne muke pak*. Subjekt u navedenim stihovima ističe da svatko tko ne će podnositi vječne muke, mora biti zahvalan jer samim time kada ode s ovoga svijeta, odnosno kada njegova duša napusi ovaj svijet, ne će dospjeti u pakao, nego u raj ili čistilište. Navedena četiri stiha povezana su jer može se uočiti kako subjek, iznoseći svoje

mišljenje, želi utjecati na adresate da budu zahvalni Isusu na njegovu milosrđu. Iz sljedećih stihova može se iščitati subjektov savjet kršćanima: *I svak se poboli srčano za svoj grijeh, / priklono ter moli da nam ih prosti svijeh*. Naime, subjekt eksplicitno govori kršćanima kako da zamole Isusa za oprost. On ih želi potaći da se obrate Isusu, da razgovaraju s njime, jer molitva zapravo i jest razgovor sa Isusom u kojem sudjeluju čovjek i Isus, razgovor u kojem se čovjek skrušeno obraća Isusu, moleći ga za pomoć. Sljedeći stihovi *Zač Isus velik dar i službe ne čeka, / neg samo jednu stvar: skrušen'je čovjeka*, samo potvrđuju ono što je već rečeno, a to je da se kršćanin u molitvi mora skrušeno obraćati Isusu jer jedina stvar koju Isus želi jest skrušenje čovjeka.

Na samom kraju pjesme subjekt iznosi poruku: *A lasna stvar je taj, zatoj se svak skruši / tko želi vječni raj i pokoj steć u duši*. Može se uočiti da subjekt eksplicitno potiče kršćane na skrušenje, jer svaki kršćanin žele dospjeti u raj i steći spokoj u duši, ali to će postići jedino tako ako se skruše.

Tema ove pjesme može se odrediti kao progovaranje o Isusovu ranjenu tijelu čime se aludira na važnost Isusova milosrđa za kršćane.

2. 2. 3. 3.

Kao ni prethodne dvije pjesme, ni ova nema naslov, nego je samo numerirana. Ono što je također dovodi u vezu s prethodno analiziranim pjesmama jest forma, jer i treća je pjesma stihična i čine ju dvadeset i dva stiha.

Subjekt u ovoj pjesmi jest *Lirsko Ja* što je vidljivo odmah u prvom stihu: *Plaćući u suze smjerno te ja molju (...)*. Gramatički pokazatelj *Lirskoga Ja* jest osobna zamjenica u prvom licu jednine (*ja*). Nakon obraćanja kršćanima u prethodnoj pjesmi, subjekt sada sam razgovara s Raspetim. Veći dio pjesme sastoji se od retoričkih pitanja kojima se subjekt obraća Raspetom. Ta pitanja upućena Isusu mogu se shvatiti i kao subjektova namjera da ponuka recipijenta na razmišljanje. Na samom početku subjekt spominje Isusovo tijelo: *(...) koji toj uzrok bi ki toli nemilo / na križu tuj pribi prislavno tve tilo?* Spominjući Isusovo tijelo subjekt mu pridodaje epitet *prislavno* čime implicitno naznačava važnost Isusa odnosno njegova tijela i na taj način želi utjecati na recipijenta, odnosno želi mu ukazati na to koliko je Isus poseban. Ostali religiozni motivi koji se mogu uočiti u pjesmi su prolivena Isusova krv i prsa probijena kopljem: *Zašto li prsi tve sulicom probiše / ter proli krvi sve i vode što biše?* zatim kruna koju je imao na glavi: *Što li ti na glavu staviše od drače / korunu krvavu, tko vidi da plače?* Svi ti motivi vezani su

uz Muku Isusovu i na taj način subjekt recipijenta želi podsjetiti na Isusovu bol i patnju. Navodeći te motive, subjekt implicitno ukazuje na Isusovo milosrđe, ali i na njegovu važnost za kršćane. Nadalje, subjekt smatra da Isusovu muku on zaslužuje zbog svoga grijeha: *Meni se taj muka dostoji za moj grijeh, / ma tvoja odluka umrijet bi za svijeh.* Može se uočiti kako subjekt želeći Isusovu muku za sebe zapravo se kaje zbog nečega. On želi izraziti kajanje zbog grijeha koje je počinio i zbog toga smatra da on zaslužuje Isusovu muku. U sljedećim stihovima ponovno se spominje motiv Isusove milosti: *Kako ću moći ikgdar odslužit zadosti / za toli slavan dar, za tej [tve] milosti.* Subjekt smatra da se ne može dovoljno odužiti Isusu za ono što je On učinio za njega. Ističe važnost Isusova milosrđa što se može protumačiti i tako da subjekt eksplicitno želi utjecati na recipijenta, odnosno dati mu do znanja koliko je Isus milosrdan. Posljednji stihovi govore o subjektovu davanju sebe Isusu: *Ja tijelo i dušu darivam sad tebi / uvijek da t' služu na svijetu i nebi. / Ino ja ne umijem učiniti ni mogu, / neg ti se dat sasvijem kakono sve Bogu.* Subjekt svoje tijelo i dušu predaje Isusu, on želi biti Isusov sluga i na taj način eksplicitno naznačuje kako se želi zahvaliti Isusu na svemu što je učinio za njega, na njegovu milosrđu. Ovi se stihovi ponovno mogu shvatiti kao subjektovo eksplicitno poticanje recipijenta da učini isto to što je i subjekt učinio.

Naime, ova pjesma može se shvatiti na dva načina. Prvi način jest subjektova skrušena molitva u kojoj se on obraća Isusu i na kraju mu predaje svoje tijelo i dušu. U prilog tome govori i sam završetak pjesme. Naime, pjesma završava riječju *amen* što je završna riječ u molitvi kršćana. Drugi način na koji se ova pjesma može shvatiti jest taj da subjekt kroz svoje obraćanje Isusu nastoji recipijentu ukazati na važnost Isusa i njegova milosrđa. Ova dva shvaćanja pjesme navode na zaključak da pjesma može imati i dvije teme: prva se može shvatiti kao subjektova skrušena molitva Isusu, a druga kao subjektovo djelovanje na recipijenta kroz obraćanje Isusu.

2. 2. 4. 4.

Četvrtu pjesmu također karakterizira nepostojanje naslova. Njezina forma ista je kao i forma prethodno analiziranih pjesama. Naime, radi se o stihičnoj pjesmi koju čini trideset stihova.

Pjesma započinje Isusovim obraćanjem grašniku: *Nuder me pogledaj, grešniče, na križu, / za dati tebi raj, vas krvav gdi višu.* Četvrta pjesma može se shvatiti kao odgovor Isusa grešniku budući da se treća pjesma sastojala od retoričkih pitanja upućenih Isusu.

Naime, u cijeloj četvrtoj pjesmi subjekt je Isus koji se obraća grešniku. Zbog toga se ova pjesma najviše i razlikuje od prethodno analiziranih u kojima je subjekt bio ili *Lirsko Ja* ili pak *Lirsko Nad-Ja*.

U sljedećim stihovima Isusu progovara o ranjenim dijelovima svoga tijela: *Nu malo pozri sad gdi noge dah probit / neka te dočekam ak hoć' meni prit*. Isus najprije spominje svoje ranjene noge koje su prikovane na križu. On je spreman prihvatiti grešnika ukoliko on sam želi njemu prići. Iz navedenih stihova vidljiva je Isusova velikodušnost jer spreman je prihvatiti grešnika bez obzira na patnju koju su mu zli ljudi priuštiti. Isus zatim spominje svoje ruke: *Vid ruke gdi držu raspete er hrlim / kako stvar najdražu da te ja zagrlim*. Navedeni stihovi također su svjedok Isusove velikodušnosti jer Isusove ruke koje su prikovane na križu spremne su zagrliti grešnika, kojega Isus uspoređuje sa najdražom stvari. Bez obzira što je Isus podnio tolike muke zbog grešnih ljudi, on oprašta grešniku i priziva ga k sebi. Nadalje, Isus spominje svoje ranjeno srce: *Vid kopjem gdi srce otvorih tebe rad, / da se mož' od smrce od vječne skriti sad*. Isus u navedenim stihovima nudi svoje ranjeno srce grešniku kao vječno utočište, kao sklonište od vječne smrti. Ponovno dolazi na vidjelo Isusova velikodušnost, njegova dobrotu i milost. Isus je milosrdan prema grešniku iako je zbog njega podnio tešku muku i bol. Isus nudi grešniku svoju ljubav bez obzira na bol koju je podnio zbog njega o čemu svjedoče sljedeći stihovi: *Promisli koliku nosim ti ljuvezan, / gdi za te toliku podnesoh bol'jezan*. Isus nudi svoju bezgraničnu ljubav svakome tko ju želi prihvatit. Bez obzira na bol koju je podnio Isus je milosrdan i velikodušan.

Sljedeći se stihovi mogu protumačiti kao Isusov savjet grešniku: *Ostavi dake grijeh, pokaj se od zloba / jer ti ih praštam svijeh u svako ja doba*. Koristeći imperativ *ostavi*, Isus savjetuje grešniku da se kloni grijeha, da se pokaje za zlo koje je učinio, jer Isus mu je uvijek spreman oprostiti. U ovim stihovima uočljiva je Isusova dobrotu jer on je svakom spreman oprostiti grijehe ukoliko se pokaje zbog učinjenog. Imperativ *ostavi* u navedenim se stihovima može shvatiti više kao savjet, nego kao naredba jer Isus ne naređuje, on savjetuje i izvodi čovjeka na pravi put. Isus nije tiranin, Isus je Kralj milosrdni.

Sljedećih nekoliko stihova mogu se shvatiti kao razlozi koje Isus navodi zbog kojih bi se grešnik trebao pokajati: *Poznaj me jer ja sam ja koji sam zgar s nebi / prišao iz raja za dati raj tebi. / Ja za te trud podnijeh veličak i muke, / od djaval da te zlijeh izvadim iz ruke. / Ja podnijeh pokoru za grijehe za tvoje / da ti mož' poč' goru, blaženi gdi stoje*. Isus je spreman čovjeku dati raj, zbog njega je podnio strašne muke i oslobodio ga od đavla,

strašnu pokoru je podnio samo da bi čovjek mogao doći u Kraljevstvo nebesko. Svi ti razlozi velik su znak Isusova milosrđa i dovoljan razlog grešniku da se pokaje za svoje grijeh. Naime, Isus je toliko učinio za grešnika, a od njega traži samo da se pokaje jer On će ga dočekati raširenih ruku.

U sljedećim stihovima Isus progovara grešniku o tome kako ga je stvorio: *Pokom te od kala, grešniče, stvorih ja, / sva tebi ostala podložih stvoren'ja, a tebe izvan svijeh satvorih samoga / i obrah i uzeh, čovječe, za moga.* U navedenim stihovima može se uočiti koliko je čovjek bitan Isusu. Naime, stvorio ga je iz *kala* (blata) što se ovdje može protumačiti da ga je stvorio ni iz čega i sve ostalo mu podredio te ga na kraju uzeo za svoga čovjeka. Isus daje do znanja grešniku da je on zbog Njega to što jest samo da bi ga prosvjetlio i izveo na pravi put, odnosno da bi ga potakao na pokajanje. Sljedeći stihovi nadovezuju se na prethodne. Naime, Isus navodi razlog zašto je stvorio čovjeka: *Tijem pusti ovi svijet ki t' ino ne daje, / neg kako l'jeto cvijet ki zima skončaje, jer te ja za svijet saj ne stvorih, neka znaš, / neg da moj vječni raj s anđelima uživaš.* Isus je stvorio čovjeka kako bi uživao s anđelima u raj. Isus u navedenim stihovima daje do znanja da nije najbitniji ovozemaljski život jer on je prolazan i ništavan, nego ono što čeka čovjeka na nebu kada umre, jer svaki čovjek koji se rodio mora i umrijeti. Napuštanje ovozemaljskog života nije kraj, nego početak novoga života, života zbog kojega je Isus zapravo i stvorio čovjeka, što potvrđuju i navedeni stihovi.

Na samom kraju pjesme Isus ponovno poziva grešnika da se pokaje: *Ostavi jur zlobe, pokaj se za tvoj grijeh, / odrec' se hudobe i djaval pakljenijeh, / ter pridi na pospjeh, doki te ja čekam, / grešniče, kako t' rijeh, da ti raj vječni dam.* Isus poziva grešnika na pokajanje da bi mu mogao podariti vječni raj. Ponovno je prisutan imperativ *ostavi*, ali i ovdje se on može shvatiti kao savjet. Nudeći grešniku raj, Isus mu je spreman oprostiti za njegove grijeh, ali on se mora za njih pokajati i odreći se svega zla. Isus zove čovjeka k sebi, želi ga primiti u svoje Kraljevstvo, ali na čovjeku je hoće li primiti Isusa u svoje srce i kloniti se đavla, a kako bi to postigao Isus mu i savjetuje što da napravi.

Može se uvidjeti kako je struktura pjesme izgrađena na imperativima: *pogledaj, viđ, promisli, ostavi, poznaj me* itd. Međutim, ti imperativi nisu naredbe, nego, koristeći imperative, Isus potiče grešnike da čini dobro jer, kao što je već rečeno, Isus nije tiranin, nego Kralj milosrdni. Korištenje imperativa karakteristično je za pučke pobožnosti, a posebno za propovjedi u korizmi, napose u Velikom tjednu. (Grmača, 2005: 160)

Potrebno je još istaknuti i to da je tema pjeme Isusovo poticanje grešnika da se kloni zla i pohiti k Njemu kako bi mogao zajedno s Njim prebivati u Kraljevstvu nebeskom.

2. 2. 5. 5.

Peta pjesma također nema naslova, nego je samo numerirana. Kao i prethodne analizirne pjesme, strofična je i čine ju pedeset i šest stihova.

Subjekt je *Lirsko Nad-Ja* koje se na samom početku pjesme obraća narodu: *Ako ste ikad po svijetu vi hode / za jednu čudnu stvar, o, slijepi narode (...)*. Nazivajući narod slijepim, subjekt aludira na njihovo nezamjećivanje onoga što ih okružuje, onoga što je Isus stvorio, čemu u prilog govore sljedeći stihovi: *(...) bez broja zvizde pak, kad mrkla noć pride, / kojijem se čudi svak, načine ke slide, / i mjesec, ki vijeku ne stoji na mjeri (...) / i rijeke, iz gora iz susijeh ke teku / na pogor put mora ne pristav čas vijeku, (...) / i čuda još koja nije moć izreći / zašto ih svijes moja ne može doseći, ter da vi od toga stvorca znat želite, / na križu oto ga pribijena pozrite*. Nabrajajući ono što je Isus stvorio, subjekt implicitno želi potaći recipijenta na razmišljanje o tome koliko je Isus ne samo milosrdan nego i svemoguć jer sve ono što okružuje narod stvorio je Isus, što subjekt eksplicitno iznosi u posljednjem navedenom stihu. U navedenim stihovima može se uvidjeti i Isusova moć, njegova snaga i sposobnost da upravlja svime što postoji na Zemlji. Potrebno je još istaknuti da je u stihovima *(...) i čuda još koja nije moć izreći / zašto ih svijes moja ne može doseći (...)* vidljiv topos neizrecivosti koji proizlazi iz naglašavanja nemogućnosti da pjesnik opiše emocije koje ga nadilaze. (Grmača, 2005: 161)

Nadalje, stihovi koji slijede govore o Isusovoj moći i snazi: *Može bit da ga vi u slavi scijenite, / koju on ostavi, kako svi vidite, / jer s neba na svit saj na tuj smrt hotje doć / za dat nam vječni raj i djavlu slomit moć. / Smislite, za vaš grijeh na što se dopusti, / od djaval da vas svijeh slobodi iz usti*. U navedenim stihovima subjekt explicitno progovara o Isusovoj snazi jer On je sposoban narod osloboditi od đavla, osloboditi iz njegovih usta. Subjekt želi dati do znanja *slijepom narodu* koliko je Isus svemoguć i što je sve kadar učiniti za njih. Bez obzira što je narod učinio Isusu, Isus će ga osloboditi od đavla, osloboditi od zla.

U sljedećim stihovima subjekt uspoređuje grešnike s kamenom: *Togaj cječ kami je i tvrđi neg kami / tko se ne oblije groznijemi suzami / smišljaje na svoj grijeh i ljubav njegovu / da on sam za vas svijeh ktje prijat smrt ovu*. Subjekt ističe Isusovu veliku ljubav i njegovu muku koju je podnio zbog *slijepog naroda* koji zapravo nije svjestan Njegove patnje. Sintagma *tvrđi kamen* može se protumačiti i na taj način da subjekt, uspoređujući narod s kamenom, implicitno progovara o njihovu tvrdom srcu koje na može rastužiti Isusova patnja i bol, njegova muka jer samo tvrdo i bezosjećajno srce ne

može rastužiti tako nešto. U posljednjem navedenom stihu subjekt daje do znanja *slijepom narodu* da je Isus za njih izabrao toliko bolnu smrt. Subjekt ih želi potaći na promišljanje o velikoj Isusovoj ljubavi, o Njegovoj žrtvi koju je podnio za njih. Sljedeći stihovi nadovezuju se na prethodno navedene stihove: *O, čudne ljubavi, ku izrijet nije moć, / da on raj ostavi, a na smrt hotje doć*. Subjekt povno ističe snažnu i veliku ljubav Isusovu, ljubav koja se ne može izreći. Samim time, subjekt još više daje do znanja *slijepom narodu* koliko je Isus milosrdan, kako njegova ljubav nema cijenu i da je spreman žrtvovati se za njih.

Nadalje, subjekt spominje krunu koja se nalazi na Isusovoj glavi: *Stvoren'je sve plače, gdi mu je na glavi / taj krana od drače cić naše ljubavi, / na glavi anđeli kojoj se klanjaju; (...)* Na Isusovoj glavi nalazi se kruna od trnja, koju on nosi zbog grešnika. Isusovoj glavi, odnosno samom Isusu, klanjaju se anđeli, ali isto tako i zvijezda Danica s ostalim zvijezdama: *(...) pozrite na lica s krvavijem kosami / ke slavi Danica sa svijem zvijezdami*. Navodeći anđele i zvijezdu Danicu, subjekt želi dati do znanja *slijepom narodu* da se Isusu klanjaju i nebeska stvorenja. Subjekt narodu na taj način implicitno govori kako bi se i on trebao klanjati Isusu i slaviti Ga kao što Ga slave i nebeska stvorenja, i to ne bilo koja stvorenja, nego anđeli, glasnici i službenici Božji koji posreduju između Boga i ljudi te zvijezda Danica, jutarnja zvijezda.

U sljedećim stihovima subjekt spominje ranjene noge i ruke Isusove: *Nut ruke gdi stoje, ke čavli pribiše, vas ovi svijet koje od ništa stvoriše, / stoje mu raspete jer želi i hrli / da tebe, zli svijete, k sebi sad prigrlji. / Noge su s čavlom još pribijene radi vas, / kojijem su za podnož nebesa i svijet vas*. Spominjući Isusove ranjene ruke i noge, subjekt kao da želi pobuditi grižnju savjesti kod zlog naroda zbog kojega je Isus razapet, ali koji to ne zna cijeniti te ne shvaća važnost Isusove žrtve.

U posljednjih nekoliko stihova subjekt ponovno spominje rijeke, mora, sunce i zvijezde koji plaču za Stvoriteljem: *(...) i rijeke i more i sunce [s] zvijezdami / gdi plaču smišljaje Stvoritelj oda svijeh / pogrđen tač da je i raspeta za vaš grijeh*. Ponovnim spominjanjem prirodnih stvorenja subjekt opet kao da želi potaći grižnju savjesti kod grešnika jer Isus je raspeta zbog čovječega grijeha, a čovjek kao da nije svjestan te žrtve, dok prirodna stvorenja slave Isusa i plaču zbog njegove muke.

Pjesma završava retoričkim pitanjem: *Koliko veće mi, koji smo uzrok vas, / imamo suzama cviliti po svak čas / da bi nam prostiti hotio uzrok taj / i svijeh nas primiti na milos u svoj raj?* Ovo retoričko pitanje može se shvatiti i kao subjektova poruka grešnicima koji nisu svjesni koliko je Isus žrtvu podnio za njih i koliko bi to trebali

cijeniti te ljubiti i slaviti Isusa, a oni to ne čine. Kako bi dospjeli u raj, grešnici moraju moliti Isusa za oprost, moliti Ga da im oprosti ono što su Mu učinili.

Tema pjesničkoga teksta jest subjektovo isticanje onoga što je Isus stvorio te progovaranje o Njegovoj mucu.

2. 2. 6. 6.

Šesta pjesma nema naslov, kao što ga nemaju ni prethodno analizirane pjesme. Stihična je i čine ju četrdeset i osam stihova.

Za razliku od prethodno analiziranih pjesama, ova je pjesma upućena Mariji što je vidljivo odmah u prvom stihu: *O, Majko Djevice, o, kćeri od Sina, / o, slavna kraljice od nebes jedina, / anđeli i sveti na nebi ku slave / i jošte izrijeti ne mogu tve slave, / a negli grješnik ja ki želim proslavit / tvu milos koja sja vrh neba i na svit (...)* Subjekt se obraća Djevici Mariji, Isusovoj majci koju na nebu slave sveci i anđeli. Iz predzadnjeg navedenog stiha vidljivo je da je subjekt *Lirsko Ja*. Gramatički pokazatelj *Lirskoga Ja* jest osobna zamjenica u prvom licu jednine (*ja*). Epitetom *slavna* subjekt implicira na njezinu važnost za kršćane jer Marija je majka njihova Spasitelja pa samim time i njihova majka. Važnosti Djevice Marije pridonosi i to što ju subjekt naziva jedinom nebeskom kraljicom.

U sljedećim se stihovima može uočiti bezgrešnost Djevice Marije: *Rad bih te ja slaviti, Djevice prisveta, / ma ne znam što praviti jer s' od vik začeta, grijeha ni jednoga u tebi vijek ne bi, / porodi ti Boga od svijeta i ne bi (...)* Subjekt u sljedećim stihovima eksplicitno navodi da je Djevica Isusova majka. On ukazuje na njezinu bezgrešnost čime ističe njezinu važnost za kršćane, ali i njezinu dobrotu. Marija je začela po Duhu Svetome i podarila grešnom narodu Spasitelja. Ta je činjenica dovoljan razlog da narod slavi i poštuje Mariju, kao što je slavi i subjekt, čemu u prilog govore epiteti koji neprestano pridodaje Djevicu poput *presveta, slavna* itd.

Nadalje, subjekt u sljedećim stihovima ističe milost Djevice Marije: *(...) zašto si ti prva kon Bog na nebi, / od svake milosti kladenac ti jesi, / svakom te kriposti višnji Bog uresi.* Subjekt u navedenim stihovima ističe da je Djevica izvor svake milosti. On još više ističe njezinu važnost, navodeći da je ona prva uz Boga na nebu. Subjekt time implicitno želi recipijentima dati do znanja kolika je važnost Djevice Marije i koliko je zapravo trebaju slaviti i poštivati.

Subjekt u sljedećim stihovima progovara o svojim grijesima: (...) *kako ću vrha doć umrla ja čovjek, / koji sam u grijesih i začet i rođen, / u muke za ke bjeh pakljene osuđen, / neg slavni tvoj sinak koga ti porodi / svojom [m]e krvi pak od toga slobodi, / prid koga ja ne znam kako ću doć na sud, / u grijesijeh jere sam zapleten odasvud*. Subjekt promišlja o svojoj smrti, on promišlja o tome kako nije dostojan doći pred Isusa zbog grijeha kojih je počinio, odnosno zbog svega što je Isus propatio zbog njega. Promišljajući o svojim grijesima, subjekt implicitno želi potaći recipijente da i oni promisle o svojim grijesima, da promisle o tome kako će doći pred Isusa, jer zapravo oni nisu dostojni toga. U navedenim stihovima vidljivo je da subjekt, obraćajući se Djevici, progovara o njezinu Sinu koji je podnosio muke za grešne ljude.

U posljednjih nekoliko stihova subjekt se obraća Djevici Mariji, moleći za svoju dušu: *Moli ve ti njega da ne da on mene / rad grijeha mojega u muke pakljene, / neg da mi oprost i da sam njegov ja / pokli su milosti njegove bez broja*. Subjekt traži od Djevice da moli Isusa da mu oprost grijeha i da ga spasi od paklenih muka. On sada moli za svoju grešnu dušu u nadi da će mu Isus oprostiti i primiti ga u svoje Kraljevstvo.

Na samom kraju pjesme subjekt ističe svoju vjeru u Sveto Trojstvo: *Moli još Oca i Duha Svetoga / jer Boga u sve tri ja držim jednoga, / koji bi prije neg svit i bit će kad plamen / čini ga izgorit, i uvijek, i amen*. Kao i u trećoj pjesmi, i ovdje se na kraju nalazi *amen*, što ponovno navodi na zaključak da je ova pjesma zapravo subjektova molitva Djevici Mariji. Iz ovoga zaključka može se izvesti i tema pjesničkoga teksta, a ona je subjektova molitva Djevici Mariji, Isusovoj Majci, za spas svoje grešne duše.

2. 2. 7. 7.

Sedma pjesma također nema naslov, samo je numerirana. Ono što je također dovodi u vezu s prethodno analiziranim stihovima jest njezina forma – stihična je i ima trideset i šest stihova.

Na samom početku pjesničkoga teksta vidljivo je da se subjekt obraća Isusovom križu: *Zdrav Križu prisveti, zdrav sveti bil'ježe, / po komu na svijeti svaka nam zla bježe*. Subjekt je u pjesničkom tekstu *Lirsko Nad-Ja* budući da ne postoje gramatički pokazatelji *Lirskoga Ja*. Subjekt se obraća križu, slavi ga, subjekt slavi mjesto na kojemu je Spasitelj razapet. Pridodaje mu epitete *prisveti, sveti* i križ postaje metonimija Raspetoga, znak spasenja, izbavljenja od zla. (Grmača, 2005: 164) Sljedećih nekoliko stihova također počinje riječima *Zdrav Križu*. Ti se stihovi mogu protumačiti kao subjektovo slavljenje

križa, njegova molitva križu: *Zdrav križu, ki nas svijeh oda zla izbavi (...)* / *Zdrav križu prisveti, ki nam sva dobra da (...)* Subjekt, slaveći križ, zapravo slavi Isusa koji je pretrpio tolike muke i dao svoj život za griješni narod.

U sljedećim stihovima subjekt ističe kako svi trebaju slaviti Isusa: *Pravo bi togaj rad svak na svijet umrli / da srcem tebe sad i dušom zagrlji. / Pravo bi dan i noć, pravo bi hip i čas / da tebe sa svu moć proslavlja svaki nas.* Nakon obraćanja križu u prvih nekoliko stihova, subjekt sada ističe kako svi trebaju prigrliti Isusa, prihvatiti njegovu ljubav i shvatiti važnost njegova čina – njegove smrti i muke koju je podnio za grešni narod.

U završnim stihovima pjesničkoga teksta subjekt poziva recipijente na molitvu: *Molimo cić toga Isusa, koji bi / nam poslan od Boga i raspet na tebi, / da nam se smiluje ter da nam grijehe prosti / i da nas daruje njegovom milosti, / za muku na tebi ku za nas propati / da pokoj na nebi bude nam svijem dati.* Pozivajući recipijente na molitvu, subjekt im eksplicitno govori da mole za mir i spokoj svoje duše, da mole za oprostjenje svojih grijeha, da mole za Isusovu milost. Samim time, subjekt ističe važnost molitve, ističe važnost grešnikova obraćanja Isusu.

Tema pjesničkoga teksta jest subjektovo slavljenje križa, mjesta na kojemu je Isus raspet, a samim time i slavljenje samoga Spasitelja.

2. 2. 8. 8

Osma pjesma također ne sadržava naslov, samo je numerirana. Ono što osmu pjesmu razlikuje od svih prethodno analiziranih pjesama jest to da ona nije stihična nego strofična. Čine ju šest strofa koje su uglavnom jednake duljine i sastoje se od sedam stihova. Iznimka je prva strofa koja se sastoji od pet stihova.

Kao i u šestoj pjesmi, i u ovoj se slavi Djevica Marija: *O, prisveta i blažena / Božja Majko i Djevice, / vrh anđela svijeh kraljice, / od Boga si okrunjena. / O, prisveta i blažena...* Subjekt, koji je u ovom pjesničkom tekstu *Lirsko Nad-Ja*, slavi Djevicu Mariju nazivajući je presvetom, blaženom, kraljicom. Već na samom početku pjesničkoga teksta subjekt daje do znanja recipijentu koliko cijeni Djevicu Mariju. Potrebno je istaknuti da se na kraju svake strofe ponavlja stih *O, prisveta i blažena...* što je zapravo prvi stih prve strofe koja je ujedno i najkraća, a to navodi na zaključak da je ova pjesma namijenjena pjevanju u Crkvi. Upravo je prva strofa refren koji se ponavlja nakon svake strofe.

Subjekt u sljedećim stihovima spominje anđelovo navještenje: *Kad anđeo vam navijesti / da ćeš sinka poroditi, / reče: „Vazda ć' djeva biti, / Duh će Sveti u te sl'jesti, /*

koji te će pak uzvesti / na nebesa vrh svijeh žena.“ / O, prisveta i blažena... Ovi stihovi govore o Marijinom Začecu. Naime, anđeo Gabrijel navijestio je Mariji da će začeti nevina, odnosno da će začeti po Duhu Svetomu. Samim time, Marija je najbitnija žena u kršanskoj vjeri jer ona je zapravo Spasiteljeve Majka, ali isto tako i Majka svih kršćana.

U sljedećim stihovima vidljiv je motiv prvoga grijeha: (...) *po tebi se raj otvori, / ki se za grijeh nam zatvori / kad sagrješi prva žena..* Eva, prva žena koju je Bog stvorio, zgriješila je pojevši plod s drveta s kojeg joj je Bog zabranio jesti. Eva i Adam, koji je također kušao plod na Evin nagovor, protjerani su iz Raja i od tada su vrata Raja zatvorena za sve grešne duše jer grijeh Adama i Eve jest grijeh kojim su zahvaćeni svi ljudi.

Nadalje, subjekt ponovno progovara o važnosti Djevice Marije: *Utočište s' svijeh grešnika, / milosti si svake puna, / od svijeh žena ti si kruna, / a svijem svetijem ti si dika, / djevicam si svijem prilika, / vrh svijeh nebes uzvišena.* Subjekt hvali Djevicu Mariju, izražavajući divljenje prema njoj. Subjekt implicitno želi djelovati na recipijenta i dati mu do znanja koliko je važnost Djevice Marije za kršćane i koliko ju se zapravo treba slaviti i poštivati. Djevica je Kraljica svih žena, Kraljica cijeloga kršćanskoga naroda.

U sljedećim stihovima subjekt moli za oprostjenje grijeha: *Pokli, Gospo, imaš ime / da si majka od milosti, / moli sinka da nam prosti / jer sve moreš ti prid njime, / samiri nas, Gospo, š njime / jer si prid njim ti čuvena.* U ovim stihovima dolazi do pojave kolektivnoga subjekta koji je izrečen zamjenicom *nam*. Grešnici mole Isusovu Majku da moli svoga Sina da im oprostí grijehe. Pozivajući se na Gospino milosrđe i na njezinu važnost za Isusa, mole ju da im pomogne. Grešnici upućuju Gospi svoje molbe u nadi da će im ona pomoći kad im bude najteže, odnosno kad budu došli pred Božji sud.

U posljednjim stihovima pjesničkoga teksta subjekt slavi Gospodina: *Slava tebi, Gospodine, / od Djevice ki se rodi, / Ocu i Duhu, ki te uplodi, / da vijek slava ta ne mine, neg još kad svijet vas pogine, / da je uvijek uzmnožena.* U navedenim stihovima subjekt slavi Isusa, on želi da Njegova slava potraje zauvijek. Subjekt tim stihovima ističe da uz Djevicu Mariju, slavi i njezina Sina Isusa. Ti se posljednji stihovi mogu shvatiti i kao poruka recipijentu da slavi Mariju i Isusa, uvijek i zauvijek.

Tema pjesničkoga teksta jest slavljenje Djevice Marije, Isusove Majke koja je puna milosti i dobrote.

2. 2. 9. 9. Jedan mrtac ali kosti od mrca govore putniku

Deveta pjesma, za razliku od prethodno analiziranih pjesama, ima naslov. Stihična je, kao i većina Nalješkovićevih pobožnih pjesama, ali ono što je razlikuje od svih pjesama koje pripadaju opusu Nalješkovićeve pobožne lirike jest njezina dužina. Naime, deveta se pjesma sastoji od samo šest stihova, odnosno od tri dvanaesteračka distiha. Sadržajem i blagom ironijom posve bi odgovarala epitafu na nekom grobu ili zapisu na stečku: *Što si sad, toj ja bjeh, što sam sad, bit ćeš ti (...)*. (Grmača, 2005: 165)

Uz motiv smrti, koji je prvi od četiri posljednje stvari, *Quattuor hominum novissima*, u ovoj pjesmi nalaze se i ostale tri. (Grmača, 2005: 165) Motiv smrti vidljiv je već i u samom naslovu pjesničkoga teksta. Stihovi koji upućuju na ostale tri posljednje stvari su sljedeći: *Tijem smišljaj dobro ti, i u dan i u noć, / kad budeš umrijeti, gdje ti će duša poć*. Posljednje četiri stvari su smrt, sud, pakao i Nebesko Kraljevstvo. Naime, svaki kršćanin nakon smrti mora doći na sud pred Boga. Ukoliko kršćanin želi dospjeti u Kraljevstvo Nebesko, mora se pokajati za svoje grijeha i činiti ih što manje za zemaljskoga života. Navedeni stihovi ujedno su i posljednji stihovi pjesničkoga teksta te se oni mogu shvatiti kao poruka recipijentu da promišlja o svojoj smrti, odnosno o onome što ga čeka nakon smrti.

Subjekt u pjesničkome tekstu jest mrtvac koji se obraća putniku što je vidljivo odmah na početku, odnosno u naslovu pjesničkoga teksta.

Tema pjesničkog teksta je mrtvačevo progovaranje o mjestu odlaska čovjekove duše nakon smrti.

2. 2. 10. II.

Jedanaesta pjesma ne sadrži naslov, kao ni većina Nalješkovićevih pobožnih pjesama. Što se tiče njezine forme, vidljivo je da je stihična i da ju čine četrdeset i četiri stiha.

Subjekt se na početku pjesničkoga teksta obraća Isusu sljedećim riječima: *Velika t' ljubav bi moj slavni Jezuse, / da side ti s nebi i našu put uze. / A za što negoli jer vidje narod vas / gdi vuku đavoli za grijeha u propast?* Subjekt je u navedenim stihovima *Lirsko Nad-Ja*, kao što je i u većem dijelu pjesme. Čudi se Isusovoj velikoj ljubavi i njegovoj dobroti, jer Isus je izveo grešnike iz đavoljih ruku, iako su ga grešnici osudili na tešku i bolnu smrt na križu.

Nadalje, subjekt nabraja što je sve Isus podnio na zemlji. U sljedećim stihovima subjekt ističe i koliko je godina Isusu živio na zemlji: *Danu još trijest i tri godišta ka s nami / preživje ovdje ti, mogu reć', u jami, / podnese žeđu, glad, vrućine, studeni, /*

uboštvu, ko do sad čulo se već ni. Subjekt u navedenim stihovima ističe da je Isus živio trideset i tri godine na zemlji. On zatim ističe da je Isus podnio žeđ, glad, vrućine, hladnoću i uboštvu. Sve to podnio je zbog grešnoga naroda. Još kao malen dok je ležao u štalici, Isus je trpio studen i uboštvu. Subjekt zatim spominje zle Židove: *Još vrhu sva ova kolike podnije ti / od hudijeh Židova napasti i psosti, / a trude i muke ke podnije onada / kad noge i ruke pribiti na križ da.* Naime, Židovi su razapeli Isusa i pri tome su ga vrijeđali, psovali mu i ismijavali ga. Isus je sve to trpio i nije im uzvraćao istom mjerom. Nakon što su mu pribili ruke i noge na križ, Isus je podnosio teške muke, ali nije se bunio, samo se obratio svome Ocu i rekao: *Oče, oprostí im jer ne znaju što čine.* Nadalje, subjekt spominje Isusovu smrt: *I takoj viseći o ranah duh pusti, / tko može izreći što podnije za nas ti?* Isus je na križu umro, Njegova duša otišla je u nebo. Navodeći sve što je Isusu podnosio na zemlji, subjekt implicitno želi djelovati na recipijenta i potaći ga na razmišljanje o Isusu, dati mu do znanja koliko je Isus bitan za njega, recipijenta, ali i za sve kršćane. Subjekt implicitno navodi i Isusovu fizičku (kada spominje glad, žeđ..), ali i psihičku, emocionalnu bol (kada spominje Isusovo raspeće).

U sljedećim stihovima subjekt ističe da je svjestan svoga grijeha: *Zgriješismo mi tebi, a za tuj pokoru / ti side zgar s nebi za dat nam raj goru. / Kad smislim smrt tvoju i muke tej vaše / i koris š njih koju grešnici imaše, / ali ću plakati smrt i muke vaše, / koje prav podnije ti za grijeha, za naše (...).* U navedenim stihovima dolazi do pojave *Lirskoga Ja*. Gramatički pokazatelj *Lirskoga Ja* jest glagol u prezentu u prvoj osobi jednine (*smislim*). Naime, subjekt je svjestan svoga grijeha, svjestan je onoga što su grešnici učinili Isusu i to eksplicitno iznosi s ciljem da njegova razmišljanja utječu na recipijenta, koji će također shvatiti važnost Isusa i njegove muke.

Subjekt se nadalje obraća Bogu: *Ne umijem obrati, neg molim ja Boga / da bude poslati Duha mi svetoga, / ter da mi navijesti i reče.: „Ovako, grješniče, čini ti, inako nikako.“* Zatim se Bog obraća subjektu: *Mni mi se u duši da ćutim Božji glas / ki veli: „Obsluži što čuješ ovi čas.“* Navedeni stihovi mogu se shvatiti kao razgovor Boga i subjekta, odnosno subjektova molitva u kojoj se on obraća Bogu. Subjekt je i u ovim stihovima *Lirsko Ja*, a njegov gramatički pokazatelj je glagol u prezentu u prvoj osobi jednine (*umijem, molim, ćutim*). Subjekt moli Boga za pomoć, moli Boga da mu pokaže način na koji se može pokajati za svoje grijeha, nakon čega subjekt čuje u duši Božji glas, osjeti da mu Bog odgovara na njegovo pitanje. Na ovaj način subjekt ponovno želi djelovati na recipijenta, dajući mu do znanja koliko je bitan razgovor, molitva s Bogom te da se i on (recipijent) treba obratiti Bogu. Posljednji stihovi još više upotpunjuju

činjenicu da subjekt želi djelovati na recipijenta: (...) *ter Boga na svu moć veselo slavite, / a grijeha dan i noć ne pristav plaćite, / najveće jer prave: vesel'je imaju / anđeli kad slave božanstvo u raju, / takoj se veseli i plače grješnik taj / ki godjer steć želi nebeski duši raj*. U navedenim stihovima subjekt je ponovno *Lirsko Nad-Ja*. Subjekt se obraća recipijentima i pri tome koristi imperative *slavite, plaćite*. Samo to obraćanje subjekta recipijentima može se protumačiti kao njegova zapovjed da slave Boga, da se kaju za svoje grijeha, jer to je zapravo najmanje što mogu učiniti.

Tema pjesničkoga teksta jest subjektovo slavljenje Isusa, njegova molitva i kajanje, a samim time, i njegova želja da djeluje na recipijenta.

2. 2. 11. 12.

Dvanaesta pjesma također nema naslov, nego je samo numerirana. Stihična je i čine ju trideset i četiri stiha.

Pjesnički tekst započinje klanjanjem pred Raspetim: *Tebi se klanjamo, Jezuse prisveti, / i hvalu davamo jer nas svijeh shrani ti, / na križu razapet pritrpje ti za nas / priljutijeh rana pet za sahraniti narod vas*. Subjekt je u navedenim stihovima *Mi*, odnosno grešnici koji se klanjanju Isusa zbog muka koje je podnio za njih.

U sljedećim stihovima ističe se velika Božja ljubav: *Čudna t' je od Boga ljubav i velika / da ljubi on svoga slugu i grešnika*. Naime, Otac je dao svoga jedinoga Sina za grešnike, a zauzvrat traži samo ljubav: (...) *ki drugu stvar neće, neg da ga ja ljubim*. Subjekt je u navedenim stihovima *Lirsko Ja*, a izražen je osobnom zamjenicom u prvom licu jednine (*ja*). U navedenim stihovima subjekt eksplicitno progovara o Božjoj velikodušnosti, o njegovoj dobroti i ljubavi. Naime, Bog je dao svoga jedinoga Sina za grešnike, a On zauzvrat ne traži ništa osim ljubavi.

Nadalje, u sljedećim se stihovima pojavljuje motiv đavla: *A za gnus i za smrad ja zločes ne gledam / da dušu moju sad u ruke đjavlu dam*. Navedeni stihovi mogu se protumačiti kao znak subjektove čvrste vjere u Boga. Naime, subjekt se želi klonuti đavla i ne želi svoju dušu predati u njegove ruke. Subjekt je u navedenim stihovima, ponovno *Lirsko Ja* i odmah na početku stiha može se uvidjeti gramatički pokazatelj *Lirskoga Ja*, a to je osobna zamjenica u prvom licu jednine (*ja*). Potrebno je istaknuti da će se *Lirsko Ja* pojavljivati do kraja pjesničkoga teksta.

Sljedeći stihovi govore o subjektovoj molbi upućenoj Bogu: *O, Bože, zgrješen'jena moje ne gledaj, / nego mi skušen'je i duha tvoga daj, / daj meni, Bože, ti duhovne darove /*

da budem pustiti svršeno grijehove (...). Subjekt moli Boga za oprost svojih grijeha, za mir i skrušenje svoje duše, jer se želi osoboditi svojih grijeha, odnosno želi se pokajati za njih.

U posljednjih nekoliko stihova može se uvidjeti subjektova poniznost prema Bogu: *(...) ter čini da volju izvršim ja tvoju, / nikomu neg tebi, Stvoritelju momu, / koji si na nebi, da služim jedinomu, / i tebe samoga da ljubim sa svu moć (...)* Subjekt predaje svoju dušu Bogu i kao jedinu ljubav on sada vidi samo ljubav Božju. Subjekt želi služiti Bogu, a ta činjenica može se protumačiti kao subjektova zahvala Bogu, jer u prijašnjim stihovima subjekt traži oprost za svoje grijehove i sada želi zahvaliti Bogu tako što će biti Njegov sluga.

Tema pjesničkoga teksta jest subjektova spoznaja Božje ljubavi i njegova želja za služenjem Bogu.

2. 2. 12. 13.

Ono što trinaestu pjesmu dovodi u vezu s većinom Nalješkovićevih pobožnih pjesama jest to što nema naslov, nego je samo numerirana, i njezina forma. Trinaesta je pjesma također stihična te ju čine četrdeset i šest stihova.

Pjesnički tekst započinje spoznajom vlastite grešnosti: *Kad smislim hudobe i kada smislim ja / na ljudske na zlobe i grijehove bez broja, / procijenim u meni da sam ja dvaš gori / negli duh pakljeni u mukah ki gori*. Subjekt je u cijelom pjesničkom tekstu *Lirsko* *Ja* o čemu svjedoče brojni gramatički pokazatelji. Konkretno, u navedenim je stihovima gramatički pokazatelj glagol u prezentu u prvoj osobi jednine (*smislim, procijenim*). Subjekt spoznaje svoje grijehove, on promišlja o njima i shvaća koliko su veliki.

Subjekt u sljedećim stihovima razmišlja o svojoj smrti: *(...) a uto jednu noć, ja ne znam toj kada, / mogla bi smrt mi doć, gdi se ću nać' tada?* Eksplicitno progovara o svojoj smrti, postajući svjestan toga da možda uskoro dolazi kraj njegova života. Ta činjenica zapravo i ne čudi budući da je, kao što je i na početku Razrade rečeno, Nalješković pobožne pjesme pisao pred kraj svoga života.

U pjesničkom se tekstu pojavljuje motiv sukoba duše i tijela: *Nevoljna ma duša inu stvar ne želi, / nego li da sluša sve što joj Bog veli. / Nu ova teška put toliku ima moć / da prijeći duši put, ne da joj k Bogu poć*. Naime, subjektova duša želi slušati Boga, želi mu služiti, ali subjektovo tijelo to ne želi, ono prijeći duši put do Boga. Duša je razumna, želi služiti Bogu, ali to isto se ne može reći za tijelo.

Pred kraj pjesničkoga teksta može se uočiti i motiv Posljednjega suda: *Kad duša neboga izide iz tijela / noseći prid Boga misli sve i djela, / što mu će kazati, neg grijehe bez broja?* Naime, kršćani vjeruju da nakon uskrsnuća svih pravednika i nepravедnika dolazi Posljednji sud i tada će svi u grobovima čuti glas Sina čovječega te će oni koju su dobro činili izaći na uskrsuće života, a oni koji su činili zlo na uskrsnuće osude. Subjekt se boji za svoju dušu, budući da je mnogo griješio.

Na samom kraju pjesničkoga teksta subjekt se obraća Isusu molitvom: *Ne daj, Bože, mene pridobit da budu / napasti pakljene, da je njim zaludu, / a mene slobodi i na put postavi / u tebe ki vodi, / jer je toj put pravi, / da š njega od sad ja nikuda ne zađu / dokoli pokoja vječnoga ne nađu.* Subjekt se moli za svoju dušu da ne bi prevagnuo zakon telesnih i poslao ga u vragove ruke. On želi služiti Bogu i jedino put koji ga vodi prema Bogu smatra pravim putem.

Tema pjesničkoga teksta jest subjektovo promišljanje o smrti i njegova molitva Isusu za spas duše.

2. 2. 13. 14. *Pjesan koja se poje u Veliki petak kada se adorava križ*

Ova i deveta pjesma jedine imaju naslov u ciklusu Nalješkovićevih pobožnih pjesama. Što se tiče forme, ova pjesma se također razlikuje od većine Nalješkovićevih pobožnih pjesama budući da je, kao i osma pjesma, strofična. Čine ju petnaest strofa koje su jednake duljine i sastoje se od četiri stiha.

Na samom početku pjesničkoga teksta subjekt se obraća narodu: *O, narode, pristupite / poklonit se Isukrstu, / ki za tebe mre na krstu / da od smrti odkupi te.* Subjekt je u navedenim stihovima *Lirsko Nad-Ja* i poziva narod da se pokloni umirućem Kristu na križu. Subjekt u posljednja dva navedena stiha eksplicitno navodi razloge zbog kojih bi se narod trebao pokloniti Kristu.

Od druge strofe križ postaje metonimija Raspetoga i subjekt se sada obraća križu (Grmača, 2005: 180): *Križu sveti i blaženi, / sačuvaj nas od napasti, / da budemo suše spasti, / a hudobe sve od'ždeni.* Subjekt sada progovara u ime naroda i moli Krista da ih sve sačuva od zala. Sljedeća se strofa nadovezuje na prethodnu: *Kleknuvši te svi molimo, / nemoj gledat grijehe naše. / Milosrdje pozri naše / jer se za grijeh svi bolimo.* Subjekt ponovno progovara u ime naroda i moli Krista da im oprostí grijehe.

U četvrtoj strofi pojavljuje se motiv zmije i motiv kelomna (ognjeni stup): *Ti si lijek od naše rane / er si zmija ti broncena, / kelomna si ti ognjena, / da ne bismo zašli [s]*

strane. U *Knjizi brojeva* (21, 4 – 9) spominju se zmije koje je Jahve poslao na narod jer su se bunili protiv Boga i Mojsija. Zmije su ujedale narod i mnogo ih je pomrlo. Narod zatim priznaje svoj grijeh te im Bog preko Mojsija oprašta, ali traži zauzvrat od naroda dokaz poslušnosti i vjere. Kelomna je ognjeni stup koji je izabrani narod vodio kroz pustinju da ne zaluta. (Grmača, 2005: 181) Koristeći ta dva motiva subjekt ističe Kristovu važnost, njegovu snagu i moć.

U sljedećim stihovima subjekt je ponovo *Lirsko Nad-Ja*: *Sad je brijeme da svak plače / dušom, srcem i očima, / da prošten'je grijehom ima / i da dušu svu oplače*. U navedenim stihovima može se uočiti da subjekt potiče recipijente na kajanje zbog počinjenih grijeha da bi dobili oprost od Boga.

Nadalje, u sljedećim stihovima vidljiva je usporedba križa sa stablom spoznaje i poistovjećivanje drva križa sa stablom života (Grmača, 2005. 181): *Nije ovo dub laživi, / s koga zmija hotje rijeti: / „tko ije š njega, neće umrijeti, / ki jedoš, njesu živi“*. / *Dub je ovoj s koga voće / kad skušeno tko blaguje, / n'jeki život drugi čuje, / kojijem živjet uvijek moće*. Subjekt (*Lirsko Nad-Ja*) ističe važnost križa na kojem je Isus raspet. Drvo križa poistovjećuje sa stablom života baš zbog toga što je Isus dao svoj život za grešnike da bi oni mogli živjeti.

U sljedećoj strofi subjekt se obraća narodu: *Na kol'jena svi kleknite, / udrite se svi u prsi, / svoje zlobe svak povrzi / ter prošten'je svi prosite*. Koristeći imperATIVE *kleknite, udrite, prosite*, subjekt (*Lirsko Nad-Ja*) eksplicitno govori narodu kako se treba pokajati za svoje grijeh. Imperativi se mogu protumačiti i kao naredba narodu da učini to što im on (subjekt) govori.

U posljednjoj strofi subjekt (*Lirsko Nad-Ja*) traži oprost od Krista: *Svi se za grijeh velmi kaju, / a brijeme je od milosti, / zatoj puku tvomu prosti, / i da te slave svi u raj. Amen*. Subjekt ponovno progovara u ime naroda, govoreći da se kaju za grijeh. Pozivajući se na *brijeme* (vrijeme) *od milosti*, a radi se o Velikom tjednu, što je vidljivo i iz naslova, subjekt moli Krista da oprost narodu grijeh.

Tema pjesničkoga teksta može se odrediti kao subjektova molba za oprost grijeha u ime cijelog naroda, koja je upućena Kristu.

2. 2. 14. 15.

Pjesma kojom završava ciklus Nalješkovićevih pobožnih pjesama također nema naslov, nego je samo numerirana. Stihična je i čine ju trideset i dva stiha.

Pjesnički tekst započinje retoričkim pitanjem: *Je li tko ikad odslužit mogao / najmanji jedan dar ke nam je Bog dao? / Pridobri moj Bože, ja scijenim da čovjek / odslužit ne može, da ognjem gori vijek.* Subjekt je u navedenim stihovima, ali i u cijeloj pjesmi, *Lirsko Ja*. Gramatički pokazatelj *Lirskoga Ja* u navedenim stihovima jest osobna zamjenica u prvoj osobi jednine (*ja*). Subjekt postavlja pitanje, ali ujedno na njega i odgovara. U navedenim se stihovima može uvidjeti neizmjernost Božjega dara i čovjekove grešne naravi.

U sljedećim stihovima vidljiv je motiv prepiranja duše i tijela: *Ti meni da dušu ka bješe prečista, / da tebi njom služu sva moja godišta. / A ova grešna put učini da duša / ostavi pravi put ter tebe ne sluša.* U navedenim stihovima može se uočiti čistoća duše i grešnost puti (tijela). Tijelo je to koje je sagriješilo nagovoreći dušu da ostavi pravi put, put koji vodi prema Kristu. Na prethodno navedene stihove nadovezuju se i sljedeći: (...) *ali put prokleta, pakljena ter napas i zloba od svijeta rve me svaki čas, / nevoljnu ter dušu ako kad oplačem, / opet je izgnušu, najveće toj plačem.* Ponovno se može uočiti čistoća duše i grešnost puti. Subjekt proklinje put, naziva ju paklenom napašću i zlobom. Duša je pak nevoljna i ne može se oduprijeti snazi puti. U svih sedam stihova prisutan je motiv „prepiranja“ duše s tijelom i samim time izražen je kontrast između čiste duše i grešnoga tijela.

U posljednjim je stihovima vidljiv srednjovjковni motiv oslobađanja duše iz tamnice tijela (Grmača, 2005: 181): *Dušu mi iz ove tamnice slobodi, / neka se nazove tva raba kad godi, / neka pak u vike proslavlja u raju / tve slave velike, gdi sveti spijevaju. / Jer dokli u ovoj jes svezana puti, / po svak čas čini boj i nemir š njom ćuti. / Krila će tuj pasti i misle zle tada / pakljenoj napasti, koja mnom sad vlada. / Jer gdi si, Bože, ti, ondi je raj pravi, / nije tuj napasti, neg tebe svak slavi. / Tuj se zla ne čuje, nit se zna grijeh što je, / neg se tuj miruje i slava tva poje.* Subjekt traži od Boga da njegovu dušu oslobodi iz tamnice u kojoj se nalazi, a tamnica je zapravo grešno tijelo u kojemu se duša nalazi. Želi da njegova duša slavi Boga u raju. Naime, u raju nema napasti, zla ni grijeha, nego se tu slavi Boga i subjekt eksplicitno izriče da želi upravo u raj.

3. Zaključak

Nikola Nalješković svojim pobožnim pjesmama nije ostavio dubljega traga u hrvatskoj književnosti. Povjesničari hrvatske književnosti u svojim knjiga posvećuju im tek nekoliko redaka. Međutim, nakon analiziranih pjesama uviđam da se o Nalješkovićevim *Pjesmama bogoljubnim* još uvijek može dosta reći. Većina je pjesama posvećena Isusu, dok su samo dvije posvećene Djevici Mariji. Nalješković vješto i okretno koristi religiozne elemente, pišući o Isusu i Djevici. U većini pjesama poziva grešnike na kajanje zbog počinjenih grijeha, ali isto tako, izražava kajanje i za svoje počinjene grijehe.

4. Popis literature

1. Anić, Vladimir, *Veliki rječnik hrvatskoga jezika*, Zagreb, Liber, 2006.
2. *Biblija, Stari zavjet, svezak prvi, Petoknjižje i povijesne knjige*, Zagreb, Kršćanska sadašnjost, 2005.
3. Bogišić, Rafo, *Književne rasprave i eseji*, Split, Čakavski sabor, 2005. (str.: 35 – 49)
4. Bogišić, Rafo, *Nikola Nalješković u hrvatskoj renesansnoj književnosti*, u *Forum, XXXIII. godište, LXXV. knjiga*, Zagreb, Razred za književnost Hrvatske akademije znanosti i umjetnosti, siječanj – ožujak 2004. (str.: 572 – 594)
5. Bogišić, Rafo, *Tisuću života jedan put*, Rijeka, Izdavački centar, Rijeka, 1991. (str.: 53 – 67)
6. Dukić, Davor, *Tematološki ogledi*, Zagreb, Hrvatska sveučilišna naklada, 2008. (str.: 7 – 17)
7. Franičević, Marin, *Pjesnici i stoljeća*, Zagreb, Mladost, 1974. (str.: 63 – 81)
8. Franičević, Marin, *Povijest hrvatske renesansne književnosti*, Zagreb, Školska knjiga, 1983.
9. Grmača, Dolores, *Nalješkovićeve Pjesni bogoljubne u kontekstu pobožnosti bratovština*, u *Pučka krv, plemstvo duha*, Zbornik radova o Nikoli Nalješkoviću, uredio Davor Dukić, Zagreb, Disput, 2005., (str.: 153 – 182)
10. Kapetanović, Amir, *Jezik Nalješkovićeve književnoga opusa*, u *Pučka krv, plemstvo duha*, Zbornik radova o Nikoli Nalješkoviću, uredio Davor Dukić, Zagreb, Disput, 2005. (str.: 81 – 93)
11. Kapetanović, Amir, *Nikola Nalješković, književna djela*, Zagreb, Matica hrvatska, 2005.
12. Kolumbić, Nikica, *Od humanizma do manirizma*, Zagreb, Nakladni zavod Matice hrvatske, 1980. (str.: 217 – 223)
13. Kombol, Mihovil, *Povijest hrvatske književnosti do narodnog preporoda*, Zagreb, Matica hrvatska, 1961.
14. Solar, Milivoj, *Teorija književnosti*, Zagreb, Školska knjiga, 2005.
15. Šimić, Krešimir, *Hrvatska religiozna lirika 16. stoljeća*, doktorska disertacija, Zagreb, 2010.
16. Užarević, Josip, *Kompozicija lirske pjesme*, Zagreb, Zavod za znanost o književnosti Filozofskoga fakulteta u Zagrebu, 1991.

Internetski izvori:

1. <http://hjp.novi-liber.hr/index.php?show=search>
(stranica posljednji put posjećena 27. 08. 2012. u 8:13)
2. [http://hjp.novi-liber.hr/index.php?show=search by id&id=fFZvXQ%3D%3D](http://hjp.novi-liber.hr/index.php?show=search%20by%20id&id=fFZvXQ%3D%3D)
(stranica posljednji put posjećena 31. 08. 2012. u 11:00)
3. http://www.katolici.org/katekizam.php?action=c_vidi&id=631
(stranica posljednji put posjećena 05. 09. 2012. u 9:20)
4. <http://www.duhovnidnevnik.net/index.php/news-feeds/37-moj-dnevnik/183-sud-i-pakao>
(stranica posljednji put posjećena 05. 09. 2012. u 10:26)
5. <http://www.intratext.com/IXT/SCR0001/P4L.HTM>
(stranica posljednji put posjećena 06. 09. 2012. u 11:29)